

Institutul „Ovidiu Șincai”

București, str. Atena nr. 11, sector 1

Tel. 230. 24.34, 230.24.74, 231.55.22, fax: 231.55.23, site: www.fisd.ro,
email: isd@rdsmail.ro

Raport de analiză politică

Anul politic 2007:

*lupta dintre centralismul populist,
„feudalismul” oligarhic și
populismul etnocentric*

București
29 Ianuarie 2007

Cuprins

I. Contradicțiile situației politice actuale

- A) Definirea contextului politic național și internațional
- B) Relația putere-opoziție
- C) Relația Președinte-societatea românească

II. Suspendarea/demiterea din funcție a Președintelui României. Analiza de scenarii

- A) Dimensiunea legal-constituțională
- B) Scenarii privind desfășurarea procedurii de suspendare
 - i) Procesul de suspendare eșuează
 - ii) Demiterea președintelui este aprobată prin referendum
 - iii) Strategia de tip Băsescu

III. Concluzii și recomandări

Prezentul raport de analiză se înscrie în seria reflecțiilor critice asupra vieții politice din România realizate de Institutul „Ovidiu Șincai”. Analiza de față este o confirmare, din păcate tragică, a predicțiilor **Raportului asupra alegerilor parlamentare și prezidențiale din România, Victoria democrației sau a neocezarismului?**, din 12 ianuarie 2005, în care, pentru prima dată în spațiul public, erau analizate tendințele autoritare, manifestate *in nuce*, de către Traian Băsescu. Institutul „Ovidiu Șincai” a produs și alte rapoarte care atrăgeau atenția asupra derapajului democratic din România (**Traian Băsescu, șase luni de mandat prezidențial: rezultate și perspective**, iulie 2005; **Traian Băsescu, un an de mandat prezidențial: guvernarea prin și pentru crize**, 20 decembrie 2005), iar acum suntem nevoiți să constatăm, cu o autentică neplăcere, faptul că observațiile și temerile noastre nu numai că au fost confirmate, dar prin violența conflictului politic dintre șeful statului și primul-ministru, sunt cu mult depășite. Acum, Traian Băsescu se află în fața procedurii de suspendare din funcție, iar România este supusă unei puternice lovituri în legătură cu credibilitatea sa internațională și este amenințată de colapsul actualei clase politice, în urma ascensiunii previzibile fie a i) *centralismului populist*; ii) *„feudalismului” oligarhic* sau iii) *populismului cu tentă naționalistă*. În acest Raport dorim să oferim câteva soluții pentru ieșirea din criza de regim politic care zdruncină România.

I. Contradicțiile situației politice actuale

A) Definirea contextului politic național și internațional

La 17 ani de la căderea violentă a regimului Ceaușescu și cu mai puțin de o lună după aderarea la Uniunea Europeană, viața politică plasează România mai degrabă la periferia Americii Latine sau în Asia de Sud-Est decât în hotarele Europei democratice. Perspectivele cimentării unei societăți pe deplin democratizate și a statului de drept nu sunt nici ele optimiste. Mai degrabă se prefigurează derapajul către un regim cu instituții formal-democratice, golite de conținut de un capitalism oligarhic și un populism subiacent acestuia.

Sfârșitul etapelor de aderare formală la instituțiile euro-atlantice aduce cu sine crepusculul solidarităților specifice epocii de tranziție. Dacă de la mijlocul anilor `90 tendințele negative ale societății românești au putut fi moderate prin încercarea de consensualizare în jurul marilor proiecte de aderare la NATO și integrare europeană, odată atinse aceste obiective se pune problema găsirii unor noi mari țeluri. Acest lucru devine imperativ pentru elita democratică din România, deoarece pe valul de dezamăgire inerent primei faze de apartenență la Uniunea Europeană populismul poate atinge cote și forme periculoase de manifestare. Societatea românească are nevoie, așadar, de o nouă viziune, de un nou proiect spre care să fie focalizate energiile națiunii. Iar această viziune nu trebuie să fie doar un construct teoretic, cunoscut și eventual împărtășit

de un număr restrâns de oameni, ci trebuie să cuprindă obiective suficient de concrete pentru a fi atractiv, inteligibil și suficient de realist. Totodată, promotorii noului proiect trebuie să creadă cu sinceritate în acesta, pentru a putea inspira, modela și mobiliza opinia publică în susținerea lui, pentru a fi credibili.

Obsesia pentru imagine publică, specifică epocii moderne, capătă forme malade în politica românească. Cel care fixează standardele în domeniul *politicii-show* este Traian Băsescu. Evenimentele ultimilor doi ani nu fac decât să confirme această afirmație: șeful statului este hiperactiv pe subiecte politice-cadru cu pronunțate dimensiuni emoționale, dar contribuția sa este minimală sau inexistentă în soluționarea unor probleme concrete, importante pentru viața de zi cu zi a cetățenilor. Comportamentul prezidențial pare să fi contaminat și restul partidelor de guvernământ, iar rezultatele acestei atitudini ies, rând pe rând, la iveală, preocuparea pentru imagine epuizând energia necesară soluționării problemelor importante pentru viața cetățenilor.

Reforma statului înregistrează un eșec. Reforma administrației publice rămâne în continuare un proces superficial, pigmentat cu achiziții de automobile de lux. Perspectivele în privința capacității de a atrage cât mai multe fonduri comunitare sunt negative, tocmai ca urmare a slabei capacități, funcționalități și eficiențe administrative. Riscul pentru România este ca o țară săracă să fie un contributor net la bugetul UE, mărinid practic decalajele față de restul Europei Centrale. Serviciile publice de sănătate și educație sunt departe de a îndeplini necesitățile și așteptările cetățenilor.

Creșterea economică din timpul guvernării PSD a fost continuată, însă aceasta pare a fi obținută prin volume record de investiții străine în România. Venirea capitalului străin și repatrierea profitului muncitorilor români din străinătate nu sunt consecința acțiunii guvernamentale, ci rezultatul apropierei României de UE. Creșterea PIB nu a fost însoțită de mărirea competitivității economice. Deficitele comerciale au ajuns la cote istorice. **Creșterea veniturilor națiunii nu s-a reflectat într-o repartiție mai justă a acestora.** A crescut consumul de lux și percepția de sărăcie a unei bune părți a cetățenilor. Acest lucru constituie unul din fundamentele pe care se poate realiza deriva populistă a României.

Trei orientări negative se confruntă în viața politică din România:

- prima, și cea mai vizibilă este cea a **centralismului populist**, reprezentat de Traian Băsescu și grupul său de putere. Bazată pe înclinațiile naturale ale lui Traian Băsescu de a conduce societatea într-o manieră autoritară, tendința este sprijinită de diferite

persoane sau grupuri de putere din instituțiile de forță ale României (Ministerul Public, serviciile de informații). Proiectul centralist-populist vizează concentrarea funcțiilor esențiale de conducere a statului român în jurul instituției prezidențiale, diminuând cât mai mult posibil rolul Parlamentului și a Guvernului, dar și al presei libere și al societății civile autentice. Mărirea nedemocratică a competențelor procurorilor, precum și formula asumată de Președinție în privința legilor securității sunt expresii ale proiectului creării unui stat polițienesc. Populismul este o metodă pentru asigurarea susținerii publice a acestui proiect, astfel încât să fie păstrate aparențele democratice, care sunt vitale în condițiile apartenenței la Uniunea Europeană. Obiectivul central al proiectului centralist-populist îl reprezintă controlul discreționar asupra resurselor publice, fie că se referă la banii publici sau la crearea cadrului legal pentru controlul autoritar al averii publice (controlul privatizărilor și al licitațiilor, de exemplu), în interesul unei clici;

- a doua tendință, mult mai greu de surprins pentru că este mai difuză și de asemenea ascunsă de retorica „descentralizării”, este cea a (neo)„**feudalismului**” **oligarhic**. Pe ruinele statului comunist s-au creat rețele de oligarhii cu puternice tendințe autarhice, care își doresc să controleze în folosul lor exclusiv, prin metode netransparente, resursele publice. Practic, oligarhia își dorește „parcelarea” statului român, în diferite zone care să fie administrate în mod direct sau informal de către aceasta. „Feudalismul” oligarhic are atât o dimensiune spațială, în sensul controlului asupra unor părți din teritoriul României, cât și una propriu-zis economică, de ocupare a unor poziții proeminente în diferite arii de activitate (energie, agricultură, mass-media ș.a.). Aceste rețele sunt transpartizane, dar se orientează, cu predilecție, spre partidele aflate la putere. Ca atare, oligarhia este non-doctrinară, singura „ideologie” împărtășită în mod real fiind cea a acaparării și controlului discreționar a cât mai multor resurse. În condițiile slăbiciunii conducerilor centrale ale formațiunilor politice, precum și ale infestării cu oameni controlați (șantajabili) a instituțiilor statului, aceste rețele oligarhice tind să-și impună agenda la nivel național. (*O tendință recentă, subsecventă admitterii României în UE, este aceea a trimiterii în instituțiile europene a unor agenți ai diferitelor structuri oligarhice, ocuparea pozițiilor de influență la nivel european făcând obiectul luptei și antantelor inter-oligarhice.*);
- în sfârșit, al treilea pericol pentru ordinea democratică din România îl reprezintă **național-populismul**. Extremismul PRM

pare a se a fi plafonat, ca urmare a uzurii acțiunii politice, stabilizându-se oricum la un periculos procent de 10-12%. **Gigi Becali a devenit, însă, o realitate politică de prim plan, identificabilă printr-o formă radicală de populism.** Transformarea lui Gigi Becali într-un actor politic a fost generată de: i) calitățile comunicaționale ale acestuia, combinate cu o abilitate politică de gesturi de caritate; ii) supra-expunerea mediatică oferită de rezultatele echipei de fotbal *Steaua*, precum și de acorduri netransparente de promovare a imaginii realizate cu unele instituții de presă (*Media Pro* de exemplu, după cum explica liderul PNG la o emisiune de la *Oglinda TV*) sau de alte forme de facilitare a accesului în presă; iii) dezamăgirea populației față de clasa politică, ca urmare a „efectului Traian Băsescu”, în fapt președintele fiind coresponsabil în a facilita această ascensiune prin legitimarea oferită latifundiarului de Pipera; iv) performanțele scăzute ale opoziției pro-sistem, care nu a reușit încă, din diverse motive, să polarizeze electoratul nemulțumit.

Acestor trei orientări li se opun, însă, spiritele democratice care supraviețuiesc și pe alocuri se consolidează în majoritatea partidelor politice, organizațiile societății civile, mass-media. Deși curentul democratic este cel mai slab organizat, el are avantajul sprijinului din partea instituțiilor democratice europene, precum și al influenței indirecte dar, în ultimă instanță, eficiente exercitată de ordinea europeană în care mentalitățile și comportamentele nedemocratice românești sunt presate a se integra. Întrebarea ce se naște este aceea dacă acest sprijin și această influență sunt suficiente?

Actualul context politic internațional este dominat de câteva teme fundamentale. Uniunea Europeană, din care și România face parte, are ca teme esențiale **reforma instituțională**, prin impulsivitatea dezbaterilor privind Tratatul Constituțional; **strategia energetică**, care ar putea genera tensiuni în raporturile cu Federația Rusă; **reforma Modelului Social European**, în așa fel încât Uniunea să poată juca un rol esențial în competiția globală; **combaterea încălzirii globale**, care afectează parcă mai mult decât oricând Europa. Statele Unite ale Americii sunt împotmolite în războiul din Irak și într-o luptă cu rezultate încă neclare împotriva terorismului internațional. Federația Rusă este într-o puternică ofensivă pentru a acumula cât mai multă putere la nivel internațional ca urmare a folosirii abile a armei energetice, precum și a influenței sale în Orientul Mijlociu Extins, centrul de conflict mondial la începutul secolului XXI.

După cum se poate observa, România este angrenată marginal în temele politicii europene, prevalând conflictele interpersonale, susținute de puternice grupuri de interese economice.

B) Relația putere-opoziție

„Fluiditatea” și „ambiguitatea” sunt sintagmele prin care pot fi caracterizate raporturile dintre putere și opoziție. Putem afirma că relația putere-opoziție are o „geometrie variabilă”, situația fiind determinată nu atât de diferențele de viziune în privința celor mai eficiente căi de îndeplinire a obiectivelor de guvernare, ci de interese conjuncturale, de conflictele dintre Palatul Cotroceni și Palatul Victoria, precum și de alianțele *ad-hoc* menite a păstra *statu-quo*-ul politic sub aparența schimbărilor celor mai impredictibile.

Iată care sunt, pe scurt, principalele trăsături ale raporturilor putere-opoziție la începutul anului 2007:

- **PNL**, în calitate de principal partid de guvernământ, are ca obiectiv menținerea sa la guvernare, cu orice preț. În fața atacurilor directe din partea lui Traian Băsescu, acompaniat de „platformiștii” din gruparea Stolojan-Stoica, liberalii au căutat sprijinul politic discret al partidelor din opoziție. Totuși, pentru a conserva electoratul Alianței D.A., PNL a transmis mesaje de solidarizare cu PD (dacă acesta nu va mai ataca guvernul) păstrând totodată o distanță cu conotații ideologice artificiale față de stânga democrată. În ciuda scandalului „bilețelelor” și a atacurilor foarte dure între Traian Băsescu și Călin Popescu-Tăriceanu, liberalii și democrații au ajuns la un armistițiu temporar, menit a asigura o minimă stabilitate politică – ori, mai exact, **o instabilitate politică stabilă** (sic!). Putem prognoza că **relațiile dintre PNL și PD vor ajunge la o adevărată clarificare abia după alegerile pentru Parlamentul European din 13 mai a.c. Până atunci, nu se va schimba nimic în mod esențial în raporturile dintre PNL și PD. Această amânare acceptată din rațiuni tactice, poate fi, însă, fatală sub raport strategic pentru PNL, care pare a nu înțelege încă faptul că momentul confruntării decisive a sosit și că singura soluție – pentru el și pentru România – este o alianță anti-autoritaristă (deci anti-prezidențială) explicită cu PSD și celelalte forțe democratice mai mici.**
- **PD**, în calitate de portavoce a Palatului Cotroceni, a adoptat o politică atât de ambiguă în privința poziționării sale politice încât și-a pierdut inclusiv identitatea doctrinară. Partidului condus formal de Emil („Traian”) Boc este un „campion al guvernării” când este vorba de asumarea meritelor (vezi retorica pedistă despre „contribuția la integrarea europeană”) și un veritabil partid de opoziție în criticarea publică a unor decizii la care a luat totuși parte (vezi, în acest sens, cererea lui Emil Boc de eliminare a taxei

de primă înmatriculare a automobilelor, deși miniștrii PD au fost de acord cu aceasta în Guvern). Refuzul conducerii PD de a ieși de la guvernare, din 22 ianuarie a.c., indică oportunismul pediştilor: **i) plecarea de la guvernare le-ar bloca accesul la resursele publice și folosirea acestora în scopul grupurilor de interese din spatele partidului; ii) liderii PD ar deveni vulnerabili în fața unor anchete privind folosirea unor resurse publice; iii) „refacerea AD.A.” are ca scop și asigurarea sprijinului parlamentar al PNL pentru blocarea procedurii de suspendare a lui Traian Băsescu;**

- **UDMR**, în nota sa obișnuită, încearcă să nu intre în lupta din interiorul Alianței D.A., folosindu-se însă de criza guvernării pentru atingerea obiectelor sale de natură etnică (tot mai defazate în raport cu noul statut european al României și cu ordinea națiunii cosmopolite emergentă în UE);
- **PSD**, depășind etapa cantonării prioritare în problemele interne, adoptă o atitudine radicală de cenzurare a întregii puteri. Deși în presă au fost vehiculate diverse informații despre anumite preferințe ale liderilor PSD față de PD sau PNL, prin decizia partidului de a iniția procedura de suspendare a lui Traian Băsescu, dar și de a depune o moțiune de cenzură la adresa Guvernului, **social-democrații au ales să urmeze calea coerenței în lupta împotriva puterii.** În aceste condiții **rămâne deschisă, însă, problema alianțelor absolut necesare pentru o victorie strategică în confruntarea cu autoritar-populismul prezidențial;**
- **PRM** manifestă o vehementă retorică anti-prezidențială, aceasta depășind adesea limitele unei vieți politice civilizate, arătând însă mai puțină ostilitate față de PNL și Primul Ministru. Atitudinea lui Corneliu Vadim Tudor este izvorâtă din dorința de: i) de a stopa „scurgerile” către PD a electoratului PRM atras de retorica de aceeași factură a unui personaj carismatic ce pare să fi reușit mai mult decât a imita stilul lui Vadim Tudor, chiar de a depăși originalul; ii) de a „deconta” legitimarea și suportul oferite de Traian Băsescu lui Gigi Becali, principalul competitor al liderului PRM de pe culoarul populismului justițiar;
- **PC** nu a ezitat în a-și manifesta preferința pentru colaborarea cu PNL și pentru susținerea Primului-Ministru. Această atitudine este generată de ostilitatea față de cel ce a catalogat partidul drept o „soluție imorală”, care a acuzat de corupție membrii partidului aflați în funcții în Executiv și a caricaturizat permanent performanțele politice ale conservatorilor;
- **PLD**, deși nu există ca entitate juridică, se promovează drept falanga dură a partidului prezidențial, a cărei singură temă este criticarea „petro-liberalilor”. În condițiile reaproprierii dintre PNL și

PD, PLD se află într-o poziție de ambiguitate totală, anunțând că ar vota o moțiune de cenzură, dar se opune foarte vocalic la procedura de suspendare a lui Traian Băsescu. PLD se dorește a fi unicul partid cu care Traian Băsescu să își asocieze imaginea publică. Această formațiune s-a constituit pe structura „calului troian” crescut de Traian Băsescu în scopul de a fărâmița PNL și a-i crea cât mai multe probleme de legitimitate lui Călin Popescu Tăriceanu (devenit destul de repede, în postura de prim ministru, incomod pentru planurile prezidențiale) în interiorul formațiunii liberale.

În concluzie, în România avem astăzi un guvern minoritar din punctul de vedere al susținerii formale a partidelor politice parlamentare, dar care se sprijină pe dorința egoistă a majorității parlamentarilor de conservare a mandatului lor, precum și pe teama mioapă a liderilor de partid de a intra în alianțe strategice cu obiectivul apărării ordinii democratice constituționale, mai puțin vandabil unui electorat încă fermecat de carisma „președintelui-jupân”. Guvernul Tăriceanu se bazează pe teama parlamentarilor de alegeri anticipate, situație care-l favorizează în perspectiva menținerii sale până în 2008. În același timp, însă, postura de guvern minoritar face foarte dificilă buna guvernare și trecerea legilor importante prin Parlament, care vor trebui negociate cu multiple partide și grupuri. În acest fel **crește prețul și scade calitatea guvernării României.**

C) Relația Președinte-societatea românească

Natura obiectivelor strategice ale Președintelui Traian Băsescu este ușor de stabilit: instituirea unui regim neo-cesarist în care șeful statului să concentreze întreaga putere și să o exercite necenzurat de vreo instituție și nelimitat de vreo lege, acceptând să prezinte doar un decont general într-o relație directă, nestructurată și emoțională cu poporul. Acest autoritar-populism a fost prezentat publicului intern și extern sub eticheta centralismului justițiarist. Traian Băsescu este conștient că în societatea românească există puternice așteptări justițiariste, iar pentru a le capta și folosi în scop propriu a creat de-a lungul timpului evenimente care dau impresia că deficiențele sunt rezolvate, fără însă ca acest lucru să se întâmple în realitate. Ceea ce contează pentru strategia politiciii-show sunt doar aparențele. Iar în acest joc de zgomot și fum, **suspiciunea** este folosită ca instrument al luptei politice. Anticipată de unii analiști imediat după alegerile prezidențiale, această orientare strategică a fost confirmată cu precizie de toate acțiunile prezidențiale pe parcursul anilor 2005-2006.

Principala trăsătură a raporturilor dintre Președinte și clasa politică este **creșterea nedemocratică a puterii prezidențiale**, în urma unui proces sistematic de slăbire a celorlalte instituții politice:

a) **Executivul** (inclusiv Premierul, sistematic discreditat politic în fața electoratului, vulnerabilizat în propriul partid și șantajat public prin aducerea – în persoană ori prin prietenii politici – în fața organelor de anchetă penală pentru presupuse acte de corupție) a fost adus în situația de a nu mai putea reacționa la abuzurile prezidențiale, el transformându-se, practic, într-o agenție responsabilă cu aplicarea concretă sau cu organizarea aplicării deciziilor luate de șeful statului. Reacțiile critice ale lui Călin Popescu-Tăriceanu la adresa lui Traian Băsescu nu sunt manifestările Guvernului ca instituție, ci doar a unei persoane aflate în fruntea unei instituții, din când în când înconjurată de o parte a membrilor cu care activează împreună. De altfel, membrii PD ai Cabinetului l-au criticat și ei pe Primul-Ministru ca și când ei ar fi făcând parte din opoziție și nu dintr-o coaliție de guvernare. Tactica a avut și scopul de a induce ideea că responsabilitatea pentru neîndeplinirile guvernului trebuie să cadă doar pe umerii PNL.

Pronunțându-se în repetate rânduri pentru alegeri anticipate, președintele Traian Băsescu și-a depășit rolul de **mediator**. Alegerile anticipate sunt o chestiune care poate fi decisă doar în contextul raporturilor dintre Executiv și Parlament. Potrivit Constituției, Președintele are un rol pasiv în generarea alegerilor, anticipate sau la termen, misiunea sa fiind de a constata decizia partidelor și/sau a Guvernului. **În sinteză, putem conchide că președintele Traian Băsescu a provocat direct sau prin intermediari mai multe crize în relația sa cu Guvernul (cu Primul-Ministru în special). Miza prezidențială a acestor crize este delegitimarea Executivului, ca urmare a dorinței de a instaura un premier-marionetă, care să răspundă oricăror inițiative și fantezii prezidențiale. Deoarece Primul-Ministru are avantajul prevederii constituționale care îi interzice președintelui să-l demită, Călin Popescu-Tăriceanu a adoptat o strategie de autonomizare față de Traian Băsescu. În plan politic acest lucru a însemnat instaurarea unei stări de conflict permanent între PNL și PD, între Traian Băsescu și Călin Popescu Tăriceanu, situație care astăzi se traduce prin instabilitate politică. Vina principală a președintelui României este aceea de a fi încercat să guverneze prin crize și pentru crize;**

b) **Serviciile de informații** se află din 2005 sub umbrela Comunității Naționale de Informații, ceea ce reprezintă o formă de integrare neconstituțională a unor asemenea structuri, fără cadru legal și sustrase controlului public / parlamentar. În general, instituțiile de forță ale statului se află astăzi sub puterea cvasi-exclusivă (evident, dacă se face abstracție de posibilele acte de rezistență pasivă) a Președintelui, care și-a arogat rolul de unic responsabil pentru problemele securității

naționale, concept supraextins prin tertipul de a include în aria de preocupări și corupția (nedefinită), criminalitatea economică, precum și o serie de infracțiuni banale;

c) **Puterile legislativă și judecătorească** au fost decredibilizate și ridiculizate până la punctul în care Președintele, care ar fi trebuit să-și asume rolul de mediator între ele și societate, s-a transformat și a fost acceptat în conștiința publică drept reprezentant cu puteri depline al societății în acțiunea de cenzură politică și sancționare morală a acestora. Parlamentul a fost la început criticat, ulterior ignorat, iar cu prilejul condamnării comunismului, folosit pentru punerea în scenă a unei manevre de manipulare a opiniei publice. Parchetul a fost folosit pentru intimidarea adversarilor politici sau pentru atingerea altor obiective personale ale lui Traian Băsescu. Clasa politică și oamenii de afaceri se simt supravegheați de către serviciile secrete. Suspiciunile privind ascultarea ilegală a telefoanelor au devenit generalizate. Reacția societății față de astfel de încălcări ale drepturilor fundamentale este, din păcate, mult prea slabă și veșnic temătoare.

Cea mai recentă implicare a lui Traian Băsescu în justiție, pentru a-și asigura și controlul asupra CSM, nu numai al Ministerului Justiției și al Parchetului General, a avut loc în 11 ianuarie 2007, atunci când șeful statului a influențat numirea președintelui Consiliului Superior al Magistraturii, d-l Anton Pandrea, acesta fiind nominalizat chiar înaintea votului de către cel care ar trebui să fie garantul respectării Constituției.

d) **Presa** și liderii de opinie au fost criticați pe tot parcursul mandatului prezidențial, cu scopul clar de a fi decredibilizați și a li se reduce influența în societate. Atacurile la adresa liderilor de opinie și a mass-media au fost atât de numeroase încât ar merita o analiză aparte. Iată câteva exemple:

„Oameni care intoxică cu rea-credință și cred că se pricep la toate: la politica externă, la fotbal, la tenis, la recuperări de ostatici... ăștia-s geniali, dom'le... Cum Dumnezeu i-a făcut cineva așa de multifuncționali?” („Adevărul”, 27 mai 2005).

„Sunt unii care se bat cu disperare să continue să pară niște guru ai națiunii. Dar acest lucru nu este posibil decât în condițiile în care președintele ar spune: vino să mă sfătuiesc cu tine, condeier de aur al națiunii române, far luminos” (Adevărul, 27 mai 2005).

„Chiar unul dintre cei care au sărit foarte agresiv este un ziarist care avea acces la mine, de multă vreme, dar care și-a permis în ziua în care Parchetul ancheta un oarecare personaj să sune și să amenințe. Deci, s-a ajuns până acolo încât un ziarist își permite să sune la președintele României, și asta e sistemul mafiot care reacționează, și să amenințe - <în toate ziarele pe care le controlez, și o să vezi ce o să fac, te termin, te...> Așa gândește un ziarist, iar eu nu spun prostii.” (“Sfertul academic”, Radio România Actualități, 8 august 2005, ora 14:00).

„Vă pot spune că în momentul de față în București se distribuie fluturași, e ca în campanie. **Este o bătălie formidabilă a grupurilor care și-au dat mâna și eu mulțumesc presei pentru sprijinul nevinovat pe care li-l dă, contribuind la șubrezirea poziției președintelui**, spunând <**E și el ca noi, mafioții**>”. („Fluturași la Cap”, Cristian Tudor Popescu, Gândul, 28 noiembrie).

„V-am transmis un mesaj pe forum azi noapte: **D-zeu să vă dea sănătate cât adevăr este în articolul scris pe prima pagină a ziarului**”. "Urarea" transmisă în direct de președinte Corinei Drăgotescu, la emisiunea "Sinteza Zilei" de la Antena 3, i-a uimit pe toți cei care știau că ziarista de la "Adevărul" suferise recent de o boală extrem de gravă („Băsescu, în război total cu presa”, Curentul, 10 octombrie 2006).

Analizând relațiile avute cu partidele politice de la începutul mandatului său de președinte al României, este evident că Traian Băsescu a manifestat un comportament la fel de nociv ca și față de instituțiile statului:

- **o ostilitate totală la adresa PNL.** Traian Băsescu și-a propus să distrugă această formațiune politică prin trei metode: i) prin atacarea directă, permanentă, prin toate mijloacele; ii) prin sprijinirea unor manevre subversive interne (grupul Stolojan-Stoica-Flutur-Muscă, transformat în Partidul Liberal-Democrat); iii) prin încercările repetate de decredibilizare internă și externă realizate în nume propriu sau prin intermediari (acuzele lansate periodic de Elena Udrea și întărite apoi de președinte sau interviurile Monicăi Macovei, ministrului Justiției care, printre altele, a afirmat că Primul-Ministru ar împiedica lupta anti-corupție - vezi *EUobserver*, 8 ianuarie 2007);
- **încercarea de realizare a unui partid prezidențial.** PD reprezintă primul caz din istoria politică a României în care un partid de guvernământ își schimbă orientarea politică în urma unei decizii din afara formațiunii politice, fără ca acest lucru să trezească aproape nicio reacție de împotrivire în interior. Partidul Democrat s-a manifestat în anii 2005-2006 ca un dulău parlamentar și guvernamental al președintelui Traian Băsescu, toate inițiativele și/sau declarațiile șefului statului, chiar și cele mai bizare, fiind aprobate, justificate, sau întărite de proaspeții „populari”;
- **decredibilizarea PC.** În relația cu **Partidul Conservator**, toate declarațiile au scos în evidență ostilitatea președintelui față de această formațiune denumită deseori de către șeful statului „**soluția imorală**”, atacată și ea pe toate fronturile prin intermediul unor instituții ale statului;
- **răsturnarea rezultatelor alegerilor parlamentare prin abuz constituțional.** Câștigarea alegerilor de către PSD+PUR și voința a aproape 4.000.000 de votanți au fost ignorate prin desemnarea unui candidat pentru funcția de prim ministru din cadrul alianței AD.A., după ce umaniștii au fost convinși (prin mită politică și

șantaj) să părăsească alianța cu social democrații. Ca șef al **statului Traian Băsescu și-a continuat relațiile de ostilitate nedisimulată față de PSD** la fel ca și în perioada în care a fost președinte al PD. Atacurile directe ale președintelui României la adresa PSD s-au concentrat în principal prin păstrarea în mentalul cetățenilor a ideii vehiculate în toată campania electorală că social democrații reprezintă „sistemul ticăloșit”. Din postura de șef al statului, Traian Băsescu a încercat cu abilitate să intervină în treburile interne ale PSD și să încerce a dezbină, asumându-și rolul de a califica pe liderii și militanții principali ai acestui partid ca „buni” (moderni, cinstiți, competenți, democrați etc.) sau „răi” (nostalgici, expirați, corupți etc.). Celor „buni” li s-a sugerat perspectiva asocierii la putere, cu condiția de a se delimita de cei răi. Pe o atare linie Președintele PSD, Mircea Geoană, a fost atacat într-un interviu acordat BBC, în următorii termeni: „Dar dl Geoană în general, în declarațiile sale nu trebuie luat în considerație, pentru că nu vorbește el. El este doar trompeta actualului șef real al PSD-ului, a dlui Ion Iliescu. El este doar tolerat în funcția de președinte PSD. Așa că dl Geoană pentru mine nu prezintă interes.” (19 decembrie 2006);

- **preluarea discursului național-justițiarist, prin ignorarea radicalilor de dreapta.** În relație cu **PRM**, Traian Băsescu a adoptat o atitudine de ignorare. Lipsesc atât referirile pozitive, cât și cele negative față de Corneliu Vadim Tudor. Acest fapt poate fi pus pe seama faptului că Traian Băsescu și-a propus să împrumute discursul justițiar populist al liderului PRM, iar tactica cea mai bună pentru a și-l însuși și a se legitima rapid în acest fel a fost aceea de a nu intra în polemică cu Vadim Tudor și de a nu-i da ocazia să capete vizibilitate astfel;
- **“sponsorizarea” creării Partidului Liberal-Democrat.** PLD a fost inițial conceput ca un instrument pentru distrugerea PNL din interior pentru ca apoi să devină unul din pilonii partidului prezidențial, prin care să fie promovat și exercitat centralismul populist.

Elementele factuale prezentate mai sus constituie baza obiectivă a concluziei privind incompatibilitatea dintre modul în care domnul Traian Băsescu exercită mandatul prezidențial și definiția constituțională a funcției de șef al statului. Din această perspectivă se poate susține că suspendarea și demiterea domnului Traian Băsescu din funcția de Președinte al Republicii, dincolo de posibilele și inevitabilele ei motivații partizane, reprezintă o măsură de salvagardare a sistemului democratic românesc. Blocajul mecanismelor democratice constituie în prezent cauza crizei politice cronice românești care, lăsând practic țara fără guvernare, o defazează în raport cu prioritățile UE și o decuplează de mecanismele decizionale ale acesteia.

II. Suspendarea/demiterea din funcție a Președintelui României. Analiza de scenarii

A) Dimensiunea legal-constituțională

În analiza procesului de suspendare a Președintelui Republicii, două acte sunt esențiale: *Constituția României* și *Legea referendumului*. Actul fundamental al României fixează următoarele norme în privința suspendării șefului statului:

„ARTICOLUL 95

(1) În cazul săvârșirii unor fapte grave prin care încalcă prevederile Constituției, Președintele României poate fi suspendat din funcție de Camera Deputaților și de Senat, în ședință comună, cu votul majorității deputaților și senatorilor, după consultarea Curții Constituționale. Președintele poate da Parlamentului explicații cu privire la faptele ce i se impută.

(2) Propunerea de suspendare din funcție poate fi inițiată de cel puțin o treime din numărul deputaților și senatorilor și se aduce, neîntârziat, la cunoștință Președintelui.

(3) Dacă propunerea de suspendare din funcție este aprobată, în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Președintelui.”

„ARTICOLUL 146

Curtea Constituțională are următoarele atribuții:

e) soluționează conflictele juridice de natură constituțională dintre autoritățile publice, la cererea Președintelui României, a unuia dintre președinții celor două Camere, a primului-ministru sau a președintelui Consiliului Superior al Magistraturii;

h) dă aviz consultativ pentru propunerea de suspendare din funcție a Președintelui României;

i) veghează la respectarea procedurii pentru organizarea și desfășurarea referendumului și confirmă rezultatele acestuia;”

În baza Constituției, „Legea nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului” stabilește următoarea procedură:

„SECTIUNEA a 2-a

Referendumul privind demiterea Președintelui României

Art. 8.

Referendumul pentru demiterea Președintelui României este obligatoriu și se stabilește prin hotărâre a Parlamentului, în condițiile prevăzute la art. 95 din Constituție.

Art. 9.

Cetățenii care participă la referendum au dreptul să se pronunțe prin "DA" sau "NU" la următoarea întrebare înscrisă pe buletinul de vot: <Sunteți de acord cu demiterea Președintelui României?>

Art. 10.

Demiterea Președintelui României este aprobată, dacă a întrunit majoritatea voturilor cetățenilor înscriși în listele electorale.”

Din analiza textelor de lege care reglementează în mod direct sau indirect chestiunea suspendării Președintelui Republicii identificăm două tipuri de actori implicați în acest proces:

- i) actori cu funcție activă: parlamentarii care inițiază procesul (implicat partidul sau partidele din care fac parte);
- ii) actori cu funcție reactivă: Președintele Republicii, Curtea Constituțională, cetățenii cu drept de vot cuprinși în listele electorale.

În procesul de suspendare a Președintelui Republicii pot fi identificate șase faze distincte, fiecare având încărcătura ei politică:

- constatarea de către partide a încălcării grave a Constituției;
- strângerea numărului minim de semnături (157) pentru inițierea acțiunii constituționale;
- consultarea Curții Constituționale – procedura de suspendare poate continua și în condițiile unui aviz negativ;
- explicațiile Președintelui în fața Parlamentului; votul în Parlament și decizia de organizare a referendumului național;
- consultarea cetățenilor prin referendum național;
- Curtea Constituțională constată rezultatele referendumului.

B) Scenarii privind desfășurarea procedurii de suspendare

i) Procesul de suspendare eșuează

După strângerea numărului minim de semnături necesare depunerii cererii de suspendare, acțiunea poate eșua fie a) în Parlament sau b) la referendumul național.

La momentul finalizării acestui raport de analiză, principalul obstacol în calea suspendării din funcție a lui Traian Băsescu îl reprezintă votul din Parlament, mai precis obținerea majorității absolute. Rolul-cheie în acest proces îl are PNL. Dacă liberalii se vor situa de partea PSD, PC și PRM suspendarea din funcție ar fi garantată. După reapropierea de PD, conducerea PNL pare a da mai mare greutate, însă, interesului tactic de menținere (oricum temporară) a Alianței D.A. decât celui strategic, de îndepărtare din funcție a celui care a făcut orice a fost posibil pentru a distruge PNL ca entitate politică. Dacă aceasta va fi evoluția, eroarea strategică a PNL va duce la compromiterea pe termen lung a șanselor de constituire a unei coaliții pro-democrate a stângii și a dreptei, creându-se astfel posibilitatea forțelor autoritar-populiste să înfrângă pe rând pe fiecare dintre principalii actori democrați ai spectrului politic românesc. Prima victimă va fi probabil chiar PNL.

Pe de altă parte, trebuie evidențiat că desfășurarea acțiunii de suspendare a Președintelui Republicii prezintă riscuri pentru inițiatori, dar și pentru democrație. Dacă suspendarea lui Traian Băsescu va eșua,

cunoscând antecedentele sale autoritariste, precum și caracterul său răzbuător, este foarte posibil ca șeful statului să încerce să dea o lovitură și mai puternică actualei structuri constituționale, solicitând realizarea unui regim „prezidențial”, bazat pe preeminența structurilor de forță; în fapt un regim de autoritate personală. Societatea românească trebuie să fie pregătită pentru a împiedica procesul de involuție democratică determinat de atitudinile autoritariste ale actualului șef al statului.

ii) Demiterea președintelui este aprobată prin referendum

Pentru ca Traian Băsescu să fie demis din funcție în urma unui referendum trebuie depășite două obstacole, de natură diferită. Mai întâi, este necesară prezența masivă la vot a cetățenilor români, pentru a îndeplini cerințele din Legea referendumului. Inițiatorii suspendării lui Traian Băsescu au aici un important avantaj, deoarece Legea referendumului a fost retransmisă de Președinție la Parlament, iar forma care va fi adoptată de legislativ nu mai poate fi contestată de Traian Băsescu. Dacă pentru suspendarea Președintelui Republicii va fi nevoie doar de majoritatea celor care se prezintă la vot, așa cum dorește PSD, Traian Băsescu și-ar putea pierde mult mai ușor funcția.

Al doilea obstacol este de natură politică, și constă în șansele de a-i convinge pe cetățeni că Traian Băsescu nu mai merită să rămână în fruntea statului român. Ținând cont de calitățile comunicaționale ale lui Traian Băsescu, dar și de capacitatea lui de manipulare a opiniei publice, actualul șef al statului va putea fi demis printr-un cumul de factori: i) constituirea unei majorități solide în rândul partidelor politice, care să militeze pentru demiterea lui Traian Băsescu; ii) mass-media să fie, în cea mai mare parte, susținătoare a demiterii; iii) societatea civilă să susțină și ea necesitatea demiterii lui Traian Băsescu.

Nu ne hazardăm în acest moment să realizăm o prognoză în privința șanselor de reușită a procedurii de demitere, dar dacă aceasta va avea succes, societatea românească ar trebui să folosească imensa oportunitate pentru reformarea radicală a regimului politic, astfel încât să fie împiedicate alte evoluții autoritare.

iii) Strategia de tip Băsescu

Orice analiză completă asupra actualei politici din România trebuie să ia în calcul întrebarea „Cum ar proceda Traian Băsescu dacă ar dori să-l suspende pe Președintele Republicii?” Răspunsul asupra modului de operare într-o asemenea situație poate fi extras din istoria recentă a eliminării din Guvern a lui Teodor Atanasiu, fost ministru al Apărării: acțiune la marginea Constituției, interpretarea abuzivă a diferitelor norme legale, specularea ambiguităților din varii legi, acțiuni de manipulare a opiniei publice, crearea de presiuni asupra fostului

ministru al Apărării prin stimularea deschiderii unor noi acțiuni penale prin intermediari (exemplu, Eugen Bădălan, fost Șef al Marelui Stat Major).

Oare cum ar arăta o strategie de suspendare a Președintelui Republicii inițiată de Traian Băsescu? Cu imaginația sa debordantă, credem că Traian Băsescu s-ar putea gândi la următoarele:

- **Suspendarea succesivă.** Acest tip de strategie constă în deschiderea mai multor acțiuni împotriva Președintelui, astfel încât, înainte de aflarea rezultatului referendumului privind o cerere anterioară, Parlamentul să adopte o nouă decizie privind suspendarea;
- **Amânarea *sine die* a referendumului național.** Raționamentul de tip băsescian ar putea fi următorul: „Constituția României în art.95 nu prevede sancțiuni dacă referendumul nu este organizat în termen de 30 de zile de la decizia Parlamentului. Pe cale de consecință, art.95 alin. 3 ar putea fi considerat ca având valoarea unei norme de recomandare. Referendumul național este amânat până la expirarea mandatului prezidențial”. O asemenea strategie a adoptat Traian Băsescu în cazul lui Teodor Atanasiu, refuzând să revoce suspendarea după ce instanțele de anchetă l-au scos din cauză, astfel încât ministrul a fost nevoit să demisioneze la expirarea duratei maxime de suspendare. Aplicarea unei asemenea strategii ar transfera întregul proces de suspendare la Curtea Constituțională. În lipsa unei jurisprudențe a Curții Constituțională în astfel de spețe, rezultatul este imprevizibil;
- **Repetarea referendumului național în lipsa îndeplinirii cvorumului necesar validării.** În condițiile unei prezențe la vot de sub 50 la sută din majoritatea voturilor cetățenilor înscriși în listele electorale, referendumul nu este valid; el trebuie, deci, repetat până când devine valid din punct de vedere procedural. Pentru repetare termenul constituțional de 30 de zile nu operează. Prin urmare, referendumul ar putea fi repetat, de exemplu, peste un an.

În paralel cu aceste acțiuni, în logica băsesciană, ar urma redeschiderea „Dosarului Flota” și „Casa din strada Mihăileanu”; dosarul de Securitate ar fi căutat cu mai multă atenție; televiziunile ar sta în fața locuinței prezidențiale pentru a transmite buletinele de știri, de preferință în *prime-time* ș.a.

Acestea sunt câteva din potențialele direcții de acțiune în procesul de suspendare a lui Traian Băsescu direct inspirate din modul său de a concepe relația cu societatea românească și clasa ei politică, de a respecta legile statului de drept.

III. Concluzii și recomandări

România se află într-un moment foarte important pentru viitorul său democratic, în care trebuie evitat centralismul justițiarist, populismul etnocentric cât și „feudalizarea oligarhică”. Soluția nu poate fi decât un **Pact pentru Democrație** adunând toate forțele democratice din societatea românească, fie că ele sunt partide, organizații guvernamentale sau personalități publice. Acest **Pact** trebuie să asigure bazele unui consens minimal pentru apărarea democrației și reforma profundă a statului. Primul pas este inițierea procesului de revizuire a Constituției spre deplina clarificare a raporturilor dintre puteri. Experiența de până acum având ca punct culminant „criza constituțională bășesciană” ar trebui să indice calea spre un sistem parlamentar care să nu facă posibilă manifestarea tendințelor autoritar-centraliste ale vreunei persoane care se consideră deasupra legilor.

Sub raport tactic, Pactul pentru Democrație trebuie să reprezinte o structură de protecție față de tendințele autoritare ale lui Traian Băsescu, în cazul în care suspendarea actualului șef al statului va eșua. De această luptă împotriva oligarhiei și a centralismului justițiarist nu trebuie să profite nici liderii populiști. Angajarea personalităților publice în lupta împotriva acestor pericole este esențială.

Sistemul de securitate trebuie reformat și pus sub un autentic control democratic, pentru a fi neutralizate orice intenții de implicare în viața politică a serviciilor secrete.